

Teaterfolk

Holberg's Tordenbrev (1753)

Saasom⁵⁵⁹ jeg staaer ferdig til at rejse paa Landet, og jeg merker, at nogle faa stridige Personer af Trouppen, som efter Sædvane pleje at gjøre Bevægelser, naar en ny Acteur eller Actrice skal antages, nu opponere sig imod Mad: Rosenkilde⁵⁶⁰: saa vil jeg forestille dem, huad deraf vil flyde, helst saasom bemeldte Rosenkilde saa vel af Geheime-Raaden⁵⁶¹, som af mig er approbered. Ved Maternes⁵⁶² Bortgang behøvedes udi hast en Actrice. Hvor vanskeligt det er at faae en, som er bequem dertil, have nogle Aars forgæves Arbejde viset. Om Rosenkildes Bequemhed tvivler ingen. De maae derfor betiene sig af anden Prætext⁵⁶³, og søge at sværte hende med den hæsligste Farve; da de dog ikke kan sige hende andet paa, end at hun har været dømt til at have forbrudt Ægteskab med hendes Mand, hvilket er skeet med mange anseelige⁵⁶⁴ Personer, som siden leve udi agt og Ære. Motiven er derfor gandske anden end den som foregives, og den forbigangne Tid har saadant viset. Saaledes, da Mr Reersløw blev antagen, søgte Rose at opvikle⁵⁶⁵ de andre mod ham, ligesom Mad: Lund nu gjør mod denne Rosenkilde, og ligesom hun tilforn har gjort saa vel i henseende til Jeronomij, som den lille Bødtker⁵⁶⁶, hvilken sidste nu ogsaa paadigtes hæslige og ubeviislige Historier, da deres Brøde dog ikke har været andet, end at de have været approberede af Tilskuerne.

Aarsagen, hvi jeg har taget mig Mad^{me} Rosenkilde an, er af en puur fornødenhed. Jeg og andre have ogsaa haft Medynk med hende, endeel, efterdi hun uden Brøde engang blev forkastet, alene fordi hun førde Ordet for de andre, som siden opofrede hende, eendeel ogsaa, saasom hun siden har levet udi en usel Tilstand, og fortæret de 200rd, som hun arvede, hvilket viser, at hun efter mange andres Exempel ikke har søgt at nære sig ved ublue⁵⁶⁷ Midler. Mad^{me} Lund veed selv, hvorledes jeg tog hendes Partie, da andre taledes om hende det, som hun nu taler om Mad^{me} Rosenkilde. Hun bør ikke gjøre mod andre, uden hvad hun vil, at andre skal gjøre mod hende, og derfor ikke afmale en, der eengang er falden, som et æreløs Menneske, for hvilken Expression⁵⁶⁸ de kunde for Retten tiltales paa deres egen Ære. En anden Aarsag er, at eftersom jeg har forferdiget de fleeste Stykker, som spilles, og endnu har i Beredskab henved 8, som jeg enten selv, eller ved andre har ladet gjøre uden Comoedien til Bekostning, som forhen er skeet, saa kan jeg ikke see⁵⁶⁹, at de blive ved Actionen fordervede.

559 Brevet kendes fra en afskrift; originalen gik tabt ved Christiansborg's brand i 1794. Se Holberg's epistel 179 om holdning til komedier og skuespillere, s. 313.

560 Inger Cathrine Rosenkilde (født Ferslew) havde spillet hos C.A. Thielo (se biografisk artikel s. 284).

561 Gehejmeråd, general Frederik Otto Rappe. Rappe var Overpræsident for København 1750 til 1754 og i samme periode overdirektør for Den Danske Skueplads.

562 Skuespillerinden Anna Cathrina Materna havde forladt teatret tidligere i 1753. Se biografisk artikel s. 278. Se »Holbergs Breve« ved Verner Dahlerup, Gads Forlag, København 1926, s. 191 ff.

563 Dvs. 'påskud'.

564 Dvs. 'ansete'.

565 Dvs. 'opvigle' = 'sætte de andre op imod'.

566 Senere gift med Christopher Pauli Rose, se biografisk artikel om Elisabeth Rose s. 283.

567 Dvs. 'skamløse', 'frække'.

568 Dvs. 'udtalelse'.

569 Dvs. 'acceptere' ('ikke tåle at se').

Suiten⁵⁷⁰ af denne Opsætsighed er, at Comoedien aldrig kand komme i Stand, hvis man skal dependere⁵⁷¹ af to eller tre Personers Capricer⁵⁷², som hverken vil have beqvemme⁵⁷³ Personer, eller som kan dømmе om deres Bequemhed.

Dette beder jeg, at maae blive oplæset for trouppen, og en Copie mig derfor gives, som jeg kan fremlegge paa højere Stæder, for at vise, hvorfor Comoedien trues med Decadence⁵⁷⁴; og hvi ingen hverken vil eller kan paatage sig dens Direction.

Jeg seer ellers af nogles Betænkninger, at ingen er haardere end Roses. Intet er forargeligere end at høre en Person, hvis Levnet er en Kiede af Uordentligheder, at catechisere⁵⁷⁵. Alt hvad han har skrevet om Mad^{me}: Rosenkilde, undtagen det, som hun selv tilstaaer, er ublue⁵⁷⁶ og usandfærdigt, saavel om hendes Opførsel, som Helbrede, hvilket ansees af tvende brave Chirurgers Wederkamps og Hendrichsens Attester, saa at han har fortient saavel for denne hans grove Calumnie⁵⁷⁷, som for anden Opførsel at removeres; men denne gang kan slippe med Mulct⁵⁷⁸, og Løfte om Levnets Forbedring.

Det kan ellers være mig ligemeget, om der bliver Comoedie eller ej; thi jeg kommer der kun gandske sielden. Jeg seer dog ikke gierne, at den skulde falde, efterdi jeg er første Stifter deraf, og efterdi jeg har lovet at igiennemsee Stykker, og at dømmе om deres Capacitet, som antages til at agere.

Kiøbenhavn d. 17 Maj 1753.

L. Holberg.

Skuespillerne accepterede (tilsyneladende) at Mad^{me} Rosenkilde kom på scenen (6.6.1753), men hun blev pebet ud af nogle af tilskuerne, formentlig nogle der sympatiserede med skuespillerne. Derefter lukkede direktionen teatret og genåbnede det først i august.

Mad^{me} Rosenkilde fik arbejde i garderoben og kom ikke på scenen igen. Skuespillerne fik *noget* af lønnen for sommerperioden udbetalt. Holberg selv måtte på grund af sygdom opgive at gøre mere ved sagen.⁵⁷⁹

570 Dvs. 'følgen'.

571 Dvs. 'være afhængig af'.

572 Dvs. 'luner' eller 'nykker'.

573 Dvs. 'egnede'.

574 Dvs. 'tilbagegang' eller 'forfald', her måske nærmest = 'undergang'.

575 Dvs. 'undervise i moralske emner'.

576 Dvs. 'skamløse', 'frække'.

577 Dvs. 'falsk(e) anklage(r)', af latin: 'calumnia'.

578 Dvs. 'bøde'.

579 Oplysningerne stammer i det væsentlige fra »Holbergs Breve« ved Verner Dahlerup, Gads Forlag, København 1926, s. 191 ff..